

ИЗ ПРЕПИСКЕ МИТРОПОЛИТА МИХАИЛА И ШТРОСМАЈЕРА

У архиву Светог архијерејског синода Српске Православне Цркве у Београду сачувано је неколико писама из преписке београдског митрополита Михаила Јовановића и Ђаковачког бискупа Јосипа Јураја Штросмајера.

Како су се ова писма обрела у Синодалној архиви?

Свети архијерејски синод је у свом службеном листу „Гласнику“, бр. 10 од 1945. године, објавио званични оглас у коме се каже да архиву недостају многа важна документа, а која се налазе у приватном власништву. Зато Свети Синод моли сва она лица код којих се ма какви списи из црквених централних или епархијских архива налазе да их врате.

Одазивајући се овом акту Светог архијерејског синода протојереј Михаило И. Поповић, председник Духовног суда у пензији, између осталих докумената враћа Синодалној архиви и преписку између митрополита Србије Михаила и бискупа Штросмајера, „коју сам“ како сам прота каже, „користио при изради моје књиге „Историјска улога Српске Цркве у чувању народности и стварању државе“. (Поменута књига прота М. Поповића изашла је у Београду 1938. год.)

У свежњу писама враћених у Архив Синода налазе се три писма митрополита Михаила Штросмајеру и четири писма Штросмајерова њему. Објављујемо их овде за сада без било каквог пратећег коментара.

1.

ПИСМО СРПСКОГ МИТРОПОЛИТА МИХАИЛА ШТРОСМАЈЕРУ 1867. ГОДИНЕ ПОВОДОМ ОТВАРАЊА ЈУГОСЛАВЕНСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА У ЗАГРЕБУ

Преосвећениј Господине,

Обштемү саучастију наше Земље у радостноме отварању Академије наука у Загребу, придружујем и своје искрено честитање томе догађају, који ће бити од важних последица за наш народ.

И ово своје честитање пристоји да изјавим вама, као покровитељу и главномө основатељу таке славенске Академије.

Ценећи вашу родољубиву заслугу и достојно старање за домовину, придружујем вашим и своје молитве Господу Исусу Христу Спаситељу нашемү, да Он благослови народ наш бољом срећом, да склони срца силних да му признаду право на обстанак што је он јуначством и поштењем заслужио, да одржи храбре борце за слободу народну здраве и живе, да помогне својом богатом милошћу умно уједињену браћу Хрвате и Србе за даљиј напредак коме свестно они теже.

Академија која се сад отвара, дај Боже, да просвећује народ наш истинитом, а не лажном просветом, да сија народу нашем, негујући у њему науку, која усређава народе и која им даје снагу, умну и материјалну, како би се срећније потомство с благодарношћу сећало својих врлих отаца и дичних родољуба, који се ничега не страшише што им сметаше да потомству оснују бољу будућност. Бог је на страни правих, а правда ће победити и подигнути народ, који се бори за правду.

Примите поздрав љубавно, како га вам пошиљем, остајући
Вашега преосвештенства по Христу брат
Митрополит Србскиј,
Михаило

У Београду,
12. јулија 1867. год.

2.
ШТРОСМАЈЕР СЕ ЗАХВАЉУЈЕ МИТРОПОЛИТУ МИХАИЛУ
СЛЕДЕЋИМ ПИСМОМ

Преузвишени Господине Митрополите,

Господине и брате у Исусу веле цјењени и веле љубљени, Хвала Вам хиљаду путах на љубави којом узвишене Ваше мисли и племенита чуства очитавасте према народу нашем и према мени, пригодом отварања Југославјанске академије. Ово, и посјет којим браћа из Србије почастеше нашу свечаност, потврдило је за вазда у срдцима нашим ону свезу љубави и братинства, која нам је залог боље и љепше будућности.

Зна и осјећа народ наш, да му се је у будуће служити не толико оружјем тјелесним, колико душевним које се знањем и умјењем набавља, ако мисли ону цјељ постићи, да млаћан, ко што је дошао у дотицај са напреднијим народих назасегне руком завјерном, и храном душевном која не кријепи, него слаби. Једини начин да се тому уђе јест да се тада и у никакој радњи нашој не извадити из руках ону луч која човјечанство у светој вјери засја, показујући му пут не само до неумрлости, него и до сваке истине и правде на овому свијету. Ја се надам, да ће Академија и сва наша учена друштва тијем правцем поћи и заслужити вазда подпору и благослов Цркве, која по звању своје, најњежнијом љубављу и скрби прати народ не само у одношајих својих прама небу, него и прама вријеменитој срећи и напредку. Уосталом, још једном се захваљујући остајем с најодличнијим штовањем и љубави Преузвишености Ваше пријатељ и брат у Исусу,

У Загребу, 30. јула 1867.

Штросмајер, бискуп

3.
ШТРОСМАЈЕР МИХАИЛУ ПОВОДОМ ИЗЈАВЕ
У ЛОНДОНСКОМ „ТАЈМСУ“

Преузвишени Господине и веле цјењени пријатељу!

Прије њеколико врјемена био је у Београду редовник који Вам је од моје стране поздрав донио, и у тому имао је право, али за понашање у Београду мојом поруком, није имао право. Он није од мене никаквих налога примио јер свега што у Београду бива и небива нама је правац политике садашње у Београду посве познат. Да ми ту политику неодобравамо, само се по себи разумије.

Још ми је једно напоменути. Чујем, да је изјава у Енглеском листу TIMES-у неугодно дирнула одличне кругове у Београду. Изјава та није аутхентична. Она је састављена по енглеских бискупних у смислу зло схваћених мојих изјава. Околности су моје у Риму таке биле, да ја нисам могао дезавуирати. Моје је мнијење, да нам је од пријеке нужде слога без које се никада из биједи и невоље ослободити не можемо, а ако разумијемо знакове времена — све нас на слогу нука, а и она мала разликост у саставу црквеном по духу новијих догађаја све ће више и више изчезавати. Ја то не пишем за то да преузвишеност Вашу о племенитости својих намјера увјерим, недвојимбо, да сте Ви о тому посве освједочени, него би ми драго било кад би ме Ваша доброта згодном приликом пред Вашими одличницих у обрану узела и тијем слогу међу намах поспјешила.

Био сам ових дана у Бечу, да се посавјетујем код Др К. . . . о свом здрављу, које ми је јако поремећено. Погибо од слабога желудца и скоро никакве пробаве. Њешто су ми преписали. Радо би још које врјеме проживио, да видим шта ће нам из народа бити. Почео сам такође зидати неколико цркви пак би радо то дијело докончао. Требало би ми тому једно десетак година.

Бивша Књегиња рођена Хуњаци поздравља Вас. Она је а и ја сам тога мнијења, да би син покојнога Кнеза Михаила одлучио да као војник ступи у руску војску. Ваша ће реч у тому бити одлучна.

Препоручујем човјека који ће Вам ово писмо предати. Молим Вас, да овај лист примите како израз мога неизреченога повјерења и штовања, и да ме и у будуће Вашег пријатељства достојним држите.

2. коловоз 1870.

Штросмајер, бискуп

4.
ОДГОВОР МИХАИЛА ШТРОСМАЈЕРУ

Просвећениј Господине,

Ваше многопоштовано писмо од 2. октобра прошле године добио сам у Крагујевцу.

По доласку у Београд желио сам да вам одговорим, али су ме мимоилазиле прилике, те због тога и досада оста вам дужан одговором, зашто ћете ми молим опростити.

Нисам био рад да своме прјатељу кога поштујем учиним какву штету одговором, који би се поштом вама доставио, почем непријатељи траже повода да положај и ваш и мој поколебају лармом и виком која би многе довела у заблуду.

Сада хвала Г.Г. намјестницима нашим, добависмо удесну прилику одговором на пређашње драго ми писмо ваше.

О политици наше владе видим да сте сада добро извештени, те потоме нећу много говорити а само ћу изјавити молбу да нашим заједничким радом олакшавамо тешкоће, које се појављују за остварење племенитих жеља и владе и свију патриота да се уједине и сва (остала браћа). Јер поред срца које нас вуче једно другоме к братској заједници и разум тражи да то чинимо те једино тиме избавимо се од пропасти, која нам прети од (Немаца и Маџара) стране непријатеља наши.

Што се тиче изјаве у Енглеским новинама од ваше стране, могу вам братски казати, да је ожалостила све ваше поштоватеље не због тога што би вам ко замерио чувати своју веру и цркву, него што се наговешћује да не би трпели поред себе браћу друге вере донде док не (прећ) изневере своју веру. Ми смо могли оценити тешке околности у којима сте били у Риму, али други нису могли себи протумачити ту потребу која вас приморала да као многоцењениј и на гласу родољуб народниј са таквом изјавом излазите пред народ. Но и то ће мучно упечатљење време и нова ваша родољубива дела изгладити. Само је нама жао и тешко што се порушило ваше здравље које треба да (ј) крпљиво ради неуморнога рада вашег у корист народа.

Молим вас да у прилици поздравите лепо Њену Светлост Госпођу Књагињу Јулију Обреновић с тим извјестијем да ће Велимир син пок. Књаза Михаила да сврши науке на Универзитету Минхенском, па ће после определити се да избере занимање према својој нарави кротке и мирне, која рекао би пре, доликује служби грађанској, него ли војничкој.

Молим вас да примите братскиј поздрав и уверење дубокога поштовања с којим свагда остајем

2. марта 1871.
у Београду

вашега Преосвештенства по Христу брат
А Е Михаило

5.

ШТРОСМАЈЕР МИХАИЛУ ОПЕТ ПОВОДОМ ИЗЈАВЕ „ТАЈМСУ“

Преузвишени мој велештовани брате и пријатељу,

Хвала Вам лијепа на Вашему писму, које не могу Вам исказати, колико је годило срцу мому.

Молим Вас лијепо, да увјерени будете, да ће Те у мени док жив будем, имати брата и пријатеља, који ће радо примати совјете Ваше, радо подупирати племените намјере Ваше.

Ја сам сâм осјећао, како ће изјава моја у енглеских новина неугодно дирнути један дио народа нашега, то ме тим више пекло што у тадашњих околности није ми могуће било ствар исправити. Препустити дакле морам народу и повјести да ме из дијела мојих суди. Ствар, ако тако стоји: да и ми католици по мому освједочењу тежити морамо, да се наша црквена аутономија што више ојача и окријепи проти неразложитој централизацији која животне силе подкапа. Ко што смо дакле у вјери са србском браћом једно, тако ће мо ако Бог да, данас сутра и у црквеному устројству приближит браћи нашој.

Будимо дакле, брате и пријатељу нашему народу свети симбол онога јединства, које га једино од злотвора својих ослободити може.

Молим Вас још један пут, да ме правим својим братом сматрате, преправним вазда пријатељску руку Вам пружити у сваком случају, које народу на корист служи.

Здравље ми жали Боже, мало је слабо. Лијечници ме међутим осигуравају да болест није погибелна.

Право да речем, радо би још неко вријеме живио да неке своје намјере довршим.

Књегињи ћу изразити поруке. То ће јој без двојбе на весеље бити.

Сто пута Вас поздрављам и љубим, и остајем са братским штовањем и са братском љубављу до вијека Ваш брат и Ваш пријатељ,

28. ож. 1871.

Штросмајер

6.

МИТРОПОЛИТ МИХАИЛО ШТРОСМАЈЕРУ ПОВОДОМ ОСНИВАЊА КОМИТЕТА ЗА ПОМОЋ НАРОДУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ 1875. Г.

Високопреосвећени Владико!

Знам да искрено сачувствујете несрећи нашега народа, да Вас боли срце што пати наша сиротиња Ерцеговачка и Босанска и Ви сте велику суму подарили да се ублажи и олакша тешка невоља.

А за ту сврху добри људи од Срба, Руса, Француза, Енглеза и Немаца и браће Хрвата образовали су Комитет, за председника овога изабрали су мене. Али сам ја још тада одговорио, да желим да будете и Ви заједно са мном равноправниј председник и г. Веселитскиј потпуно је пристао на то.

Сматрајући дакле и Вас за брата и председника овога нашега међународнога Комитета, молим Вас да изволите примити бригу, да се Комитетска сврха постигне и да по своме широком познанству по Француској, Талијанској, Германији, Аустрији, Енглеској и Америци, као и Швајцарци садејствујете, било да се скупе прилози за гореспоменуту сиротињу, било да се задобије јавно Европско мишљење у корист робујуће браће.

Заиста је, Високопросвешћениј Владико, грехота и срамота за хришћанску Европу, да трпи у својој средини да робује један хришћански народ, кад она не да да се купују робови ни у којој страни света.

Препоручен Вашој љубави, с поздравом, остајем

Вашега Високопросвешћенства
у Христу брат
А Е Митрополит Србскиј
Михаил

у Београду,
20. октобра 1875.

7.

ШТРОСМАЈЕРОВ ОДГОВОР

у Риму, 25. студени 1875.

Високопросвешћени Господине!

Одговарајући на штована писма Вашега преузвишенога Господства од 20 и 23 листопада, пре свега изричем Вам срдачну захвалност за пријатељско Ваше поуздање, које изразисте међународном одбору што се особе моје тиче, јер за одлику, којом сам од толико благотворнога друштва првих европејских народа уз Вас почашћен.

Колико је тужно стање страдајуће наше браће, и колико је у том нечувство оних људи, који данас владају удесом хришћанских народа у Европи, грешно и срамотно је; толико је по наше срце утјешљиво мотрити, како најизображенији народи без разлике одсуђују љуто сужанство нашега народа под нечовјечним јармом османлијским, благосивљу јунаштво његово, јер муке и нужде његове сваковрсними приноси олакохођују. Које то опћенито сућуство, која света циљ, што мученике наше на смртно страатишће води, залог су ми, да ће код оне браће наше бити плодно сјеме боље им и сретније будућности.

Што је мене, буд'те увјерени, да ћу и одселе част мени повјерену на сваку могућу користи и утјехи биједнога онога народа намијенити, кошто сам ја обсвједочени, да су и Ваше намјере истому циљу посвећене.

Био бих драговољно поздравио савјетом својим помогао вриједнога г. Влајковића, и да нисам, за њега у Бакову, одсуствовао био због слабога ми здравља у овдашње блажије поднебље.

Препоручујућ се вазда Вашој љубави и одздрављајућ Вас братски остајем

Ваше Преузвишености у Христу брат
Јосип Јурај Штросмајер, бискуп
Приредио: Радомир ПОПОВИЋ

i u nikakvoj radnji mamoj neda
 vladati is rekatik onu lcu koja
 covicima pise u svetloj yeri dazja
 pokazuju mamo put ne samo do reu
 ustofa; nego i do svake yfne i prav
 de na ovom svetu. Ja se nadam
 da je Abadecija i sva nasa verna
 druzba hem pravicom pui i zastaviti
 varda podork i Blagoflav crkve koja
 po zvanju svome najyevnijom yubav
 je i strah pravi namo ne samo u
 dnoyijih svofik prava u etu, nego
 i prava onica, covika i svi ci; i napred
 ka. U offtatom, jed jednom de lcu
 va yujai, offtajca i najyevnijim stovar
 yca i yubavju. Prezidijemaj vasa
 i Isaceta Sokla 1867. *Strosmajerov Mihajlo*

Писмо Штросмајерово Митрополиту Михаилу од 30. јула 1867.